

Téereb Daniel — Limu fukk ak juróom-ñeent

Solo bu Yàlla ci baat bi “Waxtu” ci téereb Daniel

Jeff Pippenger

2023-12-14

Baatu “waxtu” bi, buy nekk ci Kóllëre gu Yàgg gi rekk ci téereb Daniyeel, saa yu nekk dafa ànd ak beneen xeetu àtte. Ci saar ñetteel bi, mu ngi tegu ci yoonu Dibeer, ak càkkute gi nekk ci màndarga mi Shadrax, Meeshaax ak Abednego di tegtal.

Ci saar ñeenteel bi, mooy tekki ñëwug yëgleb malaakam bu njëkk ba ci 1798. Bi ñu jëfandikoo baat bi «waxtu» ñaareelu yoon ci saar ñeenteel bi, mu tekki ubbeeku attekatu seetkat bi ci 22 Oktoobar 1844. Ci saar ñeenteel bi, ñaari jëfandikook baat bi «waxtu» dañuy tekki jaar-jaaru yëgle yi malaakam bu njëkk ak bu ñaareel, dale ko ci 1798 ba ci 1844. Jàar-jaar boobu mooy jaar-jaaru juróom-ñaar ñiir yi ci Peeñu 10. Juróom-ñaar ñiir yooyu, dañu leen tekki ci ñaari yoon yi ñu jëfandikoo baat bi «waxtu» ci saar ñeenteel bi, te moo tax itam ñuy tekki jaar-jaaru malaakam bu ñetteel bi, dale ko ci 1989 ba ci ndigëlu Dibiir bu dëgër bi di ñëw lu gaaw.

Ci tereel baat bi juróom, baat bi ñuy wax “waxtu” itam dafay tegtal yoonu Dibeer bu gaaw bi, waaye foofu doxalin bi moo nekk ci jeexital nguur gu juróom-benni ci wax ju Yàlla ci Biibël, mooy États-Unis, ni ko jeexital nguur gu njëkk ci wax ju Yàlla ci Biibël, mooy Babilon, di misaal. Ci tereel bi ñett, doxalin bi nekkoon na ci alama bi ci safara si, waaye ci tereel baat bi juróom doxalin bi nekk na ci mbirum Belshazzar ak àtteem bu jagleel ko, doonte Daniel dafa agsi ci mujj ci nettali bi ngir tegtal alama bi.

Ca jamono àtte-yoon bi, “waxtu” Nebukadnesar jébbalewam ak deenü Belshazzar dañu feeñal. “Waxtu” bi ñu feeñale ni ubite àtte bi ci saar 4 miy won ubite àtte-seet bi ci 22 Oktoobar 1844, te itam miy won ubite àtte-jëf bi ca jamono àtte-yoon ba. Muy ubite téerey àtte yi ci kër-yàllaaséen bu asamaan ci 22 Oktoobar 1844, walla tàmbali àtte Yàlla bi ñuy teg ci kaw ñi bañ a nangu mucc, ci ndoorteel àtte-jëf bi ca jamono àtte-yoon ba, artu ji ngir benn ci ñaar ñi ñëw di àtte feeñ na ci Daniyel saar 4 ci njëkk jëfandikoo baat bi “waxtu,” te tàmbali dëgg-dëgg bu benn ci ñaari xeetu àtte yooyu feeñ na ci ñaareel yoon bi ñu jëfandikoo baat bi “waxtu” ci saar 4.

Baat bu aju “waxtu” ni Daniel jëfandikoo mooy ne mooy ab “polysemy”. Polysemy mooy baat bu am ay tekki yu bare te man nañu leen boole ci benn wàllu rekk. Ñaari juróom yoo xam ne Daniel jëfandikoo baat bu “waxtu”, ñépp di dëggal àtte, waaye ku nekk ci ñoom dafa jëm ci wàll yu wuute yaa boka ci àtteb yàlla buy fey jëf yi, mi ñuy wax Ay àtteb yàlla buy doxal, walla ci àtteb yàlla buy seetlu, bi Muy xàmmi kan ñoo di mucc walla kan ñoo dul mucc. Muy àtteb seetlu bi tàmbalee 22 Oktoobar 1844, walla àtteb doxal bi tàmbalee ci ndigalu dibeer bu ñu gëna yàggul di ñëw, ñaari àtte yooyu ñépp dañuy dem ci anam wu yokk-ndank. Àtteb yàlla buy fey jëf yi, walla àttebam buy doxal, tàmbali na ci ndigalu dibeer te di yokku ndank-ndank, ba mu mujjee ci jeexitalub yoon wu ñeel doomu nit ak juróom-ñaar yi mujj yu réy.

Yàllaŋu Daniel ci juróom-ñeentéelu ay mǎngatiis mi jǎfandikoo baat bi “waxtu” ngir wone àtteb yore-kàttan bu Yàlla, ni ko dee Belshazzar tegtal, ak mujjug réew mi mu doon nguuru.

Ci waxtu wóowu nag, baaraami loxo nit feeñ nañu, te bind fa kanam lamp bi, ci kaw banqasu miir mi ci kǎrgóor buur bi; te buur bi gis na cér gi loxo ga doon bind. Daniel 5:5.

Àtte gu jǎf ji tambalee ci yoonu Dibeer bi, te moom itam lañu ko tegtale ci Nebukadnesar bi mu jǎbbale xàmmiim wurus wi; waaye “waxtu” woowu gën a jëm ci musalug nit ñi Yàlla ci diine bi, ci jafe-jafe ji yoonu Dibeer bi indi. Àtte gu jǎf ci jigéen ju ñaaw ju Tír, ak itam ci États-Unis, tambalee na ci yoonu Dibeer bi, mooy “waxtu” wi nekk misaal bu àtte ci téereb Daniel.

Noonu ma, déggoo baat bu génne asamaan, ne: «Génleen ci moom, yéen samay nit, ngir ngeen bañ a bokk ci ay bàkkaaram, te ngir ngeen bañ a jot ci ay mbugalam. Ndaxte ay bàkkaaram dafa aksi ba asamaan, te Yàlla fàttaliku na ay tooñam. Feyeen ko ni mu leen feye woon, te yokkal-leen ko ñaari yoon ci lu ëpp ndax jǎfam yi; ci kaas bi mu feesaloon, feesalleen ko ñaari yoon. Ni mu mǎggaloo boppam, te dund ci neexal ak taaru dund, noonu nag jox-leen ko sonal ak naqarlu. Ndaxte mu naan ci xolam: “Toog naa ni buur bu jigéen, nekku ma jǎkkër-dee, te duma gis naqarlu.” Moo tax ay mbugalam dina ñëw benn bés: dee, ak jooy, ak xiif; te dees na ko lakk ba mu yǎggul ak safara. Ndax Boroom bi di Yàlla, miy àtte ko, ku bare doole la. Te buur-i suuf yi, ñi ak moom def njaaloo te dund ci neexal ak taaru dund, dinañu ko jooy te metti ndax moom, bu ñu gisee saxaaru lakkam, taxaw fu sori ndax ragal sonalam, ne: “Akaay, akaay, dëkk bu mag boobu Babilon, dëkk bu am kàttan! Ndaxte ci benn waxtu rekk sa àtte aksi na.” Peeñu 18:4–10.

Sàrtu dib dund bés-bu-neek ci États-Unis, mi di tàmbali àtte ju yore doole jǎfandikoo, te moom itam di àtte ju dem ba kanam, tàmbalee na ci “waxtu” woowu bi xale Yàlla yi des te nekk ciy Babilon, woowe leen génne ci bannera bi. Mooy “waxtu” wi nga xam ne àtte bi di dal ci “dëkk bu mag ba, Babilon”. Àtteem, mi ñu tektale ci baat bi “waxtu,” dafa boole jamono ji gën a weesu bi juróom-ñaarar juróom Yàlla yi di ñu woo génne leen ci Babilon.

Te ci bés ba, gennu Yese dina taxaw muy ràññee bu xeet yi; ay xeeti ñi dul Yawut dinañu ko seet, te boppam dina am ndàmp gu tedd te mǎgg. Te ci bés booba, Boroom bi dina yokkati loxoom ñaareelu yoon ngir jotaat yàqutug askanam gi des, gi desee ci Asiri, ak Misra, ak Patros, ak Kuus, ak Elam, ak Sinar, ak Hamat, ak dunu géej gi. Te dina yékkati ràññee bu xeet yi, te dina dajale ñi ñu dàqee ci Israayil, te boole ñi tasaaroo ci Yuda jële leen ci ñeenti cér yu àddina. Esayi 11:10–12.

Boroom bi woo nit ñi ñu génne leen ci Babylon ci yǎngu-yǎngu malaaka bu jǎkk ba atum 1844, te malaaka bu ñaareel bi ci jaar-jaaru nettali woowu war na dellusi ci fan yu mujj yi, bu “Boroom bi di yokkati loxoom ñaareel yoon ngir jotaat bàkk yi des ci xeetu askanam.” Ñi des ci askanam ñi Mu di “yokkatia woo” ngir génne leen, duñu sañse bi, ndax sañse bi mooy “rëy wa Yese,” mi taxaw ni “saanse” bi “Xeeti ñi dul Yawut di ko wut.” Ci ñaareel yoon, Yàlla dina woo xeet yi ci génne Babylon.

Dina ko defee ci jǎkk dajale “ñi ñu génne Israayil,” te ñoom mooy “ñi tasaaroo Yuda,” te ñuy jóge “ca ñeenti wetu suuf si,” bi ñuy dajale leen ci mujjug ñetti fan ak genn-wàll bu ñu tédde dee ci

mbedd mi ci Peeñug Yowaana saar fukki benn, mi jaar ci xur wi Esekiel bu fees ak yax yu dee te wow.

“Waxtu” bi àtte ci àtte bu njëkk gu ndigëlu mbugal gi tambalee ci “Babilon,” “dëkk bu réy” boobu, mooy benn “waxtu” ak bu “yëngu-yëngu suuf gu réy” gi ci Peeñu Yowaana fukk ak benn. Mbugal gu ndigëlu Yàlla tambalee na ci boobu “waxtu,” ndaxte ci saraxar gu fukk ak benn gu Peeñu Yowaana, am na juróom-ñaari junni ñu rey ci “waxtu” wu yëngu-yëngu suuf wi. Ñaari junni ñoñu ñu ngi doon a mel ni “nit ñi gën a doole” yi Nebukadnesar moomoon, ñi dee bi ñuy sànni Sadarak, Mesak ak Abednego ci biir furnaas bi ñu taaloon “juróom-ñaari yoon” ba mu gën a metti lu ca normaal. Ci yëngu-yëngu Réewum Farās bu tudd Revolusion Franse, “juróom-ñaari junni” ñoñu dañoo tegtal buurug Farās walla nitam ñi amoon doole. Du Belsasar rekk a dee ci saraxar gu juróom, waaye sax xaritam xare ba noppi nañu ko alag. “Waxtu” wu yoonu dibeer bi tambalee, mooy tàmbali fitna bi ñu tegtale ak ñu sànni askanu Yàlla ci furnaas bi, waaye itam mooy màndarga tàmbali mbugal gu ndigëlu Yàlla ci kaw Babilon, dëkk bu mag ba.

Loolu itam mooy “waxtu” buy xew ci yengu-yengu su mag si Peeñu ga, ci ayibenn fukk ak benn, bi yax yi woon déew te malaaka gi jóge ci xóot bu amul àpp réy leen ca mbedd ma, te yékkati leen ba asamaan ngir nekk màndarga. Foofa itam mooy benn “waxtu” boobu la ñaareelu musiba bi ñetteel, miy itam trompet bu juróom-ñaareel ba, deñk. Trompet bu juróom-ñaareel bi mooy ñetteelu musiba bi, te njariñu trompetu musiba boobu mujj du rekk ngir indi àtte ci ñi di saxal màggalu Dibeer, waaye itam ngir merloo xeeti àddina yi. Ñetteelu musiba bi, trompet bu juróom-ñaareel bi, ak merloo xeeti àddina yi, ñoom ñépp ay màndarga lañu yu jëm ci wàll wu wax ci yeneen lu Islama si ci mbirum wax yu yonent yi, te ñoom ñépp ñu ngi teg ci “waxtu” wu yengu-yengu su mag si.

Noonu dégg baat bu réy buy jóge asamaan, di leen wax ne: «Yéegleen fii.» Noonu ñu yéeg asamaan ci niir, te seeni noon gis leen. Ca saa sa itam amoon na suuxu suuf bu réy; fukki xaaj yi benn ci dëkk ba daanu, te ci suuxu suuf boobu ñaari junni ak juróom-ñaaru nit ñu dee. Ña ca des tiit na leen, te ñu jox Yàlla ji nekk ci asamaan ndam. Ñaareelu alkande jeex na; te xool-leen, ñetteelu alkande di ñëw gaaw. Noonu malaaka juróomeel bi wol; te am na ay baat yu réy ci asamaan, di wax ne: «Nguru àddina si nekk na nguru sunu Boroom ak nguru Kiristam bi; te mooy nguuru ba fàww ak ba fàww.» Noonu ñaar-fukk ak ñeenti mag ña, yi toogoon ca kanam Yàlla ci seen gangune, daanu ci seen kanam, sujjóot Yàlla, di wax ne: «Nun sant la, Boroom Yàlla Aji Kàttan ji, yaa nekk, yaa nekkoon, te yaa di ñëw; ndaxte jël nga sa kàttan gu réy, te nga nguur. Xeeti àddina yi mer nañu, te sa mer agsi na, ak waxtu waa dee ña, ngir ñu àtte leen, ak ngir nga may peyu sa jaam yi, yonent yi, ak gaayi sell yi, ak ñi ragal sa tur, ndaw ak mag; ak ngir nga alag ñiy alag suuf si.» Peeñu Yóhna 11:12–18.

Yállay Ëskeel yu dee yi yéeg «ba asamaan ci aw niir», te seen noon yi gis «leen» ci «waxtu» wi muusig Nebukadnesar di tàmbalee, te jigéen ju ñaaw ju Tir di tàmbalee a woy, te Israayil gu dëddu Yàlla di tàmbalee a fecc. Israayil gu dëddu Yàlla mooy tekki yonent bu dëgërewoon, buur Nebukadnesar mooy nagoog bi, te jigéen ju ñaaw ju Tir mooy rab wa. Fecc bi, ay yonent Baal ak ay yonent xeer yaa ko melal ci nettali Eliya. Te itam, ñu ko melaloon ci feccu Salome, doom ju jigéen ju Herodias. Baal mooy yàlla ju góor ju dul dégg, te Ashtarot mooy ay yonent xeer yi, te

loolu mooy yàlla ju jigéen. Ñoom ñaar benn, dañuy tegtal booleem kërceen gi (jigéen ji) ak réew mi (góor gi). Ñoom ñaar benn, dañuy tegtal yonent bu dëgërewoon bu États-Unis. Salome dafay wone ne yonent bu dëgërewoon bi mooy doom ju Room, te nataalam mooy booleem kërceen ak réew ci États-Unis.

Moo tax, ayaldee yu Bariis yi ñëw, jiiñ Yawut ya. Ñu wax, ne buur Nebukadnesar: Yaa buur, nga dund ba fàww. Yaa buur, yow nga joxe ndigal ne képp ku dégg baatu trompet, mbar, xalam, saakbut, saalteri, ak dilsimeer, ak bépp xeetu njule, dafa wara sujjóot di jaamu nataalu wurus wi. Te ku sujjóotul te jaamu ko, dees na ko sànni ci biir furno buy lakk ak safara su metti. Am na ay Yawut yu nga teg ci yëngu-yënguy diiwaanu Babilon, mooy Shadrak, Meshak ak Abednego; nit ñooñu, yow buur, seetuwuñu la: jaamuwuñu say yàlla, te jaamuwuñu it nataalu wurus wi nga taxawal. Daniel 3:8–12.

Ci “waxtu,” noonu Shadrac, Méshac ak Abednego gis ne dañu bañ màndarga rab bi, te noonu daldi ñaan buur bi ngir mu yéeg àtte biñ santoon. Ci “waxtu” woowu, yoonu Dibээр bi, mi di yëngu-yëngu bi di jànkoonde ak rabu suuf bi (suuxat suuf si), mer ak tiisub Nebukadnetsar feeñ na.

Noonu Nebukadnesar, ci meram ak mër gu réy, santaaneñu ñu indi Sadrak, Mesak ak Abednego. Noonu ñu indi nit ñooñu kanam buur bi. Daniel 3:13.

Fitna bi ñuy def ci ñaari seede Yàlla (Shadrach, Meshach ak Abednego), dees na ko def ba ñu bañee sujjóot, walla ni Peeñu gi fukk ak benn jàngale ko—ñu taxaw ci seen tànk.

Gannaaw fan ak genn-wàll, Xel mu dund gu jógé ca Yàlla dugge ci ñoom, te ñu taxaw ci seen tànk; te ragal gu réy daldi dal ci ñi leen gis. Te ñu dégg baat bu réy bu jóge asamaan ne leen: “Yéegleen fii.” Noonu ñu yéeg ca asamaan ci niir; te seeni noon gis leen. Peeñu 11:11, 12.

Di bañ naa suux, ñu taxaw ci seen tànk ni mbooloom xare bu mag bu Esekiyel. Ñu taxaw bu ñu jotee te gannaaw loolu yégle waxtaanu tēj gi, mi di weddi sos booleem kërceen ak nguur ci États-Unis, di artu yoonu Dibээр buy ñëw léegi, te di firndeel ne àtteb yëf-yëf yu Yàlla yiy delloo lu nit ñi def, bëgg na matale ko Islaam bu ñetteelu Ay. Baatu Yuuxu Digg-guddi gi dañu ko tektal ci “kumpa” gañu feeñaloon Danyeel ci saar ñaareel bi, te bu nit ñi Yàlla ci mujjug fan yi daldoo ci “dëgg” googu, duñu man a yëngu te bëgguñu a yëngu ndax suuf-sanu gu bëgg a xew léegi.

“Liggéey bi ñuy def Battle Creek, noonu la tollooki ak benn xeetu doxalin. Njiit yi nekk ci sanitarium bi dajale nañu seen bopp ak ñi gëmul, te boole nañu leen ci seeni kurél yi, bu baaxee ak bu néew; waaye loolu mel ni ñuy liggéey ak seeni bët tēj. Ñoom amuñu xel mu xóot ngir gis li nar a dal ci sunu kow saa su ne. Am na fa ruuh mu fees ak jaaxle, ak xare ak tuuru deret, te ruuh woowu dina gën a yokku ba kerceenug jamono. Bu gaaw gaaw nit ñi Yàlla di moom ñuñ seal leen ci seen jë, — du benn seal walla marka bu nit man a gis, waaye mooy ñu dëkk ci dëgg gi bu baax, ci xam-xam ak ci ruuh itam, ba duñu man a yëngatu, — bu gaaw gaaw nit ñi Yàlla di moom ñuñ seal leen te ñu waajal ngir yëngu-yëngu bi, dina ñëw. Ndaxte, tàmbali na ba tey. Yooni àttey Yàlla ñu ngi leegi ci kaw réew mi, ngir jox nu artu, ba nu xam li ñuy ñëw.” Manuscript Releases, volume 10, 252.

Sèle bi di melo gu nit ñuul yi mënul a gis ci njëkk, waaye gannaaw loolu képp dina ko gis. Bu askanu Yàlla nanguwaatee yégle bu Yuuxu Diggante Guddi bi, gi ñu wone woon ci “kumpa” bi ñu

feeñaloon Daniyeel ci saar bu ñaareel bi, ñoom dañu nangu “kumpa” bu xarit naxranu rab wi, mi jëme ci màndargay rab wi, te loolu moo indi àtteb Yàlla, bi ñuy matale jaarale ko ci Islaam. Loolu dafay am ci jamono ju “xel mu metti, xelum xare ak tuuru deret” di yokku. Jamono joojoo mooy léegi. Dafay am bi njiiti Awaantis yi mënuma gis ndax gumba gu Lawodise. Ci diggante jàppale sèle bi, bi matale ci Yuuxu Diggante Guddi bi, sèle bi dañuy tàmp ci jë yi ci kanam janq yi xam-xam, waaye kenn gisuko. Sadarak, Meshak ak Abednego dañuy tegtal ñi sampu ci dëgg gi, ni ko seetalé ci seen wax ak Nebukadnesar.

Nebukadnesar wax ne leen ne, “Ndax dëgg la, yéen Sadarak, Mesak ak Abednego, ne dangeen bañ a jaamu sama yàlla yi, te dangeen bañ a sujjóotir xarala gu wurus gi ma taxawal? Léegi nag, su fekke ne ngeen waajal, ba saa su ngeen dégge riir bu trompet bi, fliit bi, ar bi, sakbut bi, salter bi, dulcimer bi, ak xeetu mbëpp muusig yépp, ngeen daanu sujjóot di manggal xarala gi ma def, baax na; waaye su ngeen ko bañee manggal, ca saa sa ngeen dees leen sànni ci biir furnaso buy lakk te metti; te kan mooy Yàlla jiy musal leen ci samay loxo?” Sadarak, Mesak ak Abednego tontu ne buur bi, “Yow Nebukadnesar, amunu nu lu nu war a xalaat bu baax ci tontu la ci mbir mii. Su fekke ne noonu la, sunu Yàlla ji nu di jaamu man na nu musal ci furnaso buy lakk te metti mi, te dina nu musal ci sa loxo, yow buur. Waaye bu ko deful sax, na la leer, yow buur, ne dunu jaamu sa yàlla yi, te dunu sujjóotir xarala gu wurus gi nga taxawal.” Daniel 3:14–18.

Gannaaw ñetti nit ñi yu yaru gi dinañu feeñal màndarga Yàlla mi gisu. Ñi am ba noppi, njëkk, ci biir seen xol, màndarga mi gisuul rekk, ñoom kese moo tax dinañu boka ci feeñal màndarga Yàlla ci jamono ji war a gisu.

Noonu Nebukadnessar fees lool ba mer, te melokaanam soppi ci seen kanamam ba mu wuutu ci Shadrak, Meshak ak Abednego; moo tax mu wax, santaane ñu tàngal safara ga juróom-ñaari yoon gën a tàng ngir ni ñu ko daan tàngale. Mu santaane nit ña gën a doole ci ay xarekatam, ñu boole Shadrak, Meshak ak Abednego, ba noppi sànni leen ci safara su tàng te lakk. Noonu ñu boole góor ña ak seen yére yu mag, seen yéré tànk, seen kaala, ak seeni yeneen yére, ba noppi sànni leen ci biir safara su tàng te lakk. Gannaaw ndigal buur bi jafe woon lool, te safara ga tàng lool ba ëpp, tangaayu safara ga rey nit ña yékkati woon Shadrak, Meshak ak Abednego. Te ñetti góor ñii, Shadrak, Meshak ak Abednego, daanu, ñu boole leen, ci digg biir safara su tàng te lakk. Noonu buur bi Nebukadnessar tiit lool, jóg ci gaaw, wax ak ay ndimbalakam ne leen: “Ndax du ñett ñooñu nu sànni woon ci biir safara ga, ñu boole leen?” Ñu tontu, ne buur bi: “Dëgg la, yow buur bi.” Mu tontu ne: “Xool-leen, gis naa ñeent nit yu ñu boolewul, di dox ci digg biir safara ga, te dara jotu leen; te melokaanam ki ñetteel ki mel ni Doomu Yàlla ji.” Daniel 3:19–25.

Ñaari seede yi, ñu tegtal leen ci Shadrak, Meshak ak Abednego, bu ko defee ñu dina leen yékkati ngir nekk taxawaayu màndarga; te gannaaw loolu, dees na gis màndargu seal bi.

“Liggéeyu Xel mu Sell mi mooy ténku àddina ci bàkkaar, ci njubte ak ci àtte. Àddina mënul añnees dara ludul bu gisoon ñiy gëm dëgg gi ñu sellal leen ci dëgg gi, di dox ci yoon yu kaw te sell, di won ci anam gu kaw te yéeg, réddoo bi nekk diggante ñiy sàmm ndigali Yàlla ak ñiy xasoo leen ci seen tànk. Sellalu Xel mi mooy màndargaal wu wone wuute gi nekk diggante ñi

am téereb Yàlla ak ñiy sàmm bésuh noflaay bu dëggul. Bu nattu gi agsee, dina wóor bu baax lan mooy màndarga gaynde gi. Mooy sàmm Dibéer. Ñi, gannaaw ba ñu dégge dëgg gi, di sax di jàpp bés bi ni lu sell, ñoo yëngoo firndeel ki di nit ku bàkkaar, mi xalaat ne man na soppi waxtu yi ak yoon yi. Bible Training School, Desambar 1, 1903.”

Ci biirub Dimaas, Etats-Unis dina jublu ci Nations Unies ngir matal liggéeyam gu yonent bi waxoon. Moom war na nax adina si ak kéemaan yi muy def, ni ñu ko teyji ci feccu Salome. Bu muy def feccam gu nax, jigéenu ndaw gu Tir dina woy ay woyam, te orkestru Nebukadnetsar di xëcc mbëgtam. Etats-Unis mooy jiite ci di gaawloo adina ngir nangu woy wi, te sujjoot ci kanam nataal bi.

Noonu ma gis beneen rab, muy jóg ci suuf si; te amoon na ñaari wéru mel ni xar, waaye muy wax ni njàng. Noonu mu jëfandikoo bépp sañ-sañu rab ba jëkk ba ci kanamam, te mu tax suuf si ak ñi ci dëkk ñépp sujjoot rab ba jëkk ba, mi gaañu dee ga wéraloon. Te mu def kéemaan yu mag, ba tax muy wacce safara jóg asamaan, ñew ci suuf si ci kanamu nit ñi. Te muy nax ñi dëkk ci suuf si ak kéemaan ya, yi mu amoon sañ-sañu def ci kanamu rab ba; di wax ñi dëkk ci suuf si ne, nañu def nataalu rab ba, mi ñu gaañe woon jaasi, te dundaat. Te amoon na sañ-sañu jox nataalu rab ba ruuh, ngir nataalu rab ba wax, te tax it ne képp ku bañ a sujjoot nataalu rab ba, ñu rey ko. Te mu tax ñépp, ñi gën a ndaw ak ñi gën a mag, ñi bare alal ak ñi néew alal, ñi gor ak jaam, ñu jot màndarga ci seen loxo ndeyjoor mbaa ci seen jë; te kenn du man a jënd walla jaay ludul ki am màndarga gi, mbaa turu rab ba, mbaa nimeru turam. Fii la xam-xam nekk. Ku am xel, na waññi nimeru rab ba; ndaxte nimeru nit la, te nimeru mooy juróom-benn téeméer ak juróom-benn fukk ak juróom-benn. Peeñu Yi 13:11–18.

Esipte ci mujj àddina bi dafa mel ni àddina (bi booba Mbooloom Xeet yi benn benn ñoo ko doon saytu), waaye am na “Wóy” (tektal buy firndeel Islaam), bu ñu wax ci kaw ñi (Etazini) ñiy dellu ci Esipte ngir am ndimbal. Bu ñu sànni ñetti góor yu yey ci safara su metti te ñu nekk alama bu àddina, safara sa du dëgg-dëgg safara Nebukadnesar.

Ay ñi dem ci Isip ngir wut ndimbal, tey sukkandiku ci fas yi, di wóolu karet yi ndax ñu bare, ak ci way tēj fas yi ndax ñu am doole lool; waaye xooluñu ca Aji Sellalu Israyil, te seetuñu Boroom bi! Waaye moom itam am na xel, te dina yóbbu musiba, te du delloo ay kàdduam gannaaw; waaye dina jóg a wër kēru ñi bon jēf, ak ndimbalu ñi di liggéey lu jubadi. Léegi waa Isip nit lañu, waaye du Yàlla; seeni fas yaram lañu, waaye du ruu. Bu Boroom bi joxee loxoom, ku dimbali dina daanu, ku ñu dimbali itam dina daanu, te ñoom ñépp aay benn di sankoo. Ndaxte nii la Boroom bi waxe ma: Ni gaynde gi ak ndawug gaynde gi di xaacu ci seen noppal, bu mbooloom sàmm yu bari génnee ci moom, du ragal seen baat, te du suufel boppam ndax coowlu ñoom; noonu la Boroom ga xarekat yi di wàcc ngir xeexal tundu Siyoñ ak tundam. Ni picc yu di naaw la Boroom ga xarekat yi di aar Yerusaleem; di ko aar, dina ko musal; di romb ko, dina ko sàmm. Dëdduleen ci moom, mi ñi bokk ci Israyil bàyyi ba sori lool. Ndax ca bés booba, ku nekk dina sànni ay xērēmam yu xalis ak ay xērēmam yu wurus, yi seeni loxo defal yéen ngir bàkkaar. Noonu Asiriya dina daanu ak saamar bu jógewu ci góor gu am kàttan, te saamar bu jógewu ci góor gu néew doole dina ko lekk; waaye dina daw saamar, te ay waxambaanaam dinañu yàqu. Dina romb ba agsi ca dëkkam gu dëgër ndax ragal, te ay kilifaam dinañu tiit ndax alama bi, kàddug Boroom bi la, moom mi ay safaraam nekk ci Siyoñ,

te ay furneexaam nekk ci Yerusalem. Esayi 31:1–9.

Yerusalem mooy forno bi àddina di xool, te dinañu gis fa ñeent nit di dox.

Noonu Nebukadnesar jege woon na buntu safara buy tàng bi, wax nag ne: “Sadarak, Mesak ak Abednego, yéen surga yi Yàlla Aji Kawe ji, génleen, te ñëw fii.” Noonu Sadarak, Mesak ak Abednego génne ci diggu safara ba. Te njiit ya, boroom réew ya, kilifa ya, ak xelkat yu buur bi, bi ñu dajaloo, gis nañu góor ñooñu, ñi safara mēnu ci seen yaram dara; tuuf wu nekk ci seen bopp sax lakkul, seeni yére soppekuñu, te xetu safara sax jotewu leen. Noonu Nebukadnesar wax ne: “Na Yàllay Sadarak, Mesak ak Abednego barkeel, moom mi yónnee malaakam, ba musal ay surgaam yi ko wóolu woon, te ñu soppi kàddug buur bi, jébbalu seen yaram ngir bañ a jaamu mbaa sujjóotal benn yeneen yàlla, gannaaw seen Yàlla rekk.” Daniel 3:26–28.

Gannaaw Nebukadnesar defaat yeneen ndigal. Ndigal loolu mooy misaal gu yonent bi ci ndigal bu mujj ba ci fan yu mujj yi. Mu joxe ndigal bu dee, te ci saytuam bu néew ngir yékkati Yàlla asamaan, lu mu nekk ci dëgg-dëgg mooy misaal gu yonent bu ndigal bu dee ba ci jeexitalu àddina. Nebukadnesar, miy tegtal buur bu nekk ci mujjug àddina, misaal la bu fukki buur yi yu jinóor ji, ñiy def njaalook ak jigéen ju bon ju Room. Ndigal bu topp ci xew-xewu yonent bi mooy ndigal bu dee, te doonte Nebukadnesar dafa yégile ngir jamonoom, ci dëgg-dëgg dafay tegtal ndigal bu mujj bi ci booloo bi ñetti wàll yi ci fan yu mujj yi. Ndigal loolu mooy ndigal bu dee bi ñuy doxal gannaaw bi yoonu njubte tējéee, waaye duñu ko mukkk def ci kaw nit ñi Yàlla.

Moo taxawal ndigal ne, ne nit képp ku bokk ci xeet, réew ak làkk wu nekk, bu waxee dara ju awul yoon ci Yàllaaji Sàddarak, Mesak ak Abednego, ñu dagg ko neex-neex, te ñu def kërëmtoog buy tàq. Ndaxte amul beneen Yàlla ju man a musal ni lii. Noonu buur bi yékkatiwul Sàddarak, Mesak ak Abednego ci diiwaanu Babilon. Daniel 3:29, 30.

Léegi, nu bind nañu ci dencukaay bi lu doy ci ñetti sarax yu njëkk yi ci Daniel ngir tàmbali sunu xalaat ci sarax yu ñeenteel ak juróomeel yi, yi ñu jiiité ak njàngale gu yégleb “baat ci kaw baat, yokk ak yaatal”. Daniel sarax bu ñeenteel mi dëggal na atum 1798 ak tàmbaliwaayu rab wu suuf si, te Daniel sarax bu juróomeel mi dëggal na yoonu Dibeer bi, ak jeexitali rab wu suuf si bi mu waxee ni dragon. War nañu tèbbale ñaari sarax yooyu “baat ci kaw baat” ak ñetti sarax yu njëkk yi ngir tabax ci kow struktur bi ñetti yégile yi malaaka yi. Ndax loolu, dinañu njëkk a firndeel bu wóor njàngale gu “baat ci kaw baat”.

Dina ñëw ci beneen waxtaan wi di ñëw.

«Belsajar dees na ay yoon yu bare ngir mu xam te def coobare Yàlla. Gis na baayam-mag Nebukadnesar ñu dàq ko ci mbooloom nit ñi. Gis na xel mi buur buy réyoo boppam ci moom ne ku ko mayoon nangoo ko. Gis na buur bi ñu génne ko ci nguuram, te ñu def ko bokk ak rabi àll yi. Waaye bëgg mbégte ak màggal boppam bu Belsajar far na njàngale yi mu warul woon fàtte; te mu def bàkkaar yu mel ni yi indi àtte yu tar ci Nebukadnesar. Yàq na fursën yi ñu ko jox ak yiwi, te bàyyi jëfandikoo fursën yi nekkoon ci ay loxoom ngir xam dëgg gi. “Lan laa war a def ngir ma mucc?” la woon laaj bi buur bu mag waaye dof bi romb ak yéyoo.» Bible Echo, 25 Awril 1898.